ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Чуст тумани

2025 йил 4 март

судья: А.А.Шокиров

Чуст туманлараро иқтисодий суди, судья А.Шокиров раислигида, судья ёрдамчиси Я.Соатовнинг котиблигида, даъвогар– «Бекобод Илғори» фермер хўжалиги манфаатида Тўрақўрғон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг жавобгар– «Namangan to`qimachi cluster» МСНЈ ҳисобидан жами 245.423.930 сўм ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича юритилган ишни даъвогар вакили Ш.Исмоилов (ишончнома асосида), жавобгар вакили Р.Усманов (ишончнома асосида) иштирокида, Чуст туманлараро иқтисодий суди биносида бўлиб ўтган очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Тўрақўрғон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши «Бекобод Илғори» фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида иқтисодий судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, «Namangan to`qimachi cluster» МСНЈ (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 2021 йилда топширилган пахта хом ашёсига 1.15 фоиз ҳисобланган 195.766.493 сўм коэффицент, етиштириб топширилган пахта ҳом ашёси учун 17.645.620 сўм пахта нархидаги тафовут, тўлашдан бор тортаётган қарздорликнинг 15 фоизи миқдорида 32.011.817 сўм жарима жами 245.423.930 сўм ундиришни ҳамда ишни кенгаш вакили иштирокисиз кўришни сўраган.

Суд мажлиси муҳокамасида даъвогар вакили даъво талабларини қӱллаб-қувватлади ва бу ҳақда фикрнома тақдим этди.

Жавобгар вакили даъвони тан олмай, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Пахтачилик кенгаши илмий тадқиқот органининг 2024 йил 25 ноябрдаги 04-20/418-сонли хати, "Ўзпахтасаноат" АЖнинг 2019 йил 4 сентябрдаги 146-и/ч-сонли буйруғи, "Ўзпахтасаноат" АЖнинг "Пахтасаноат илмий маркази" АЖ томонидан нашр қилинган Пахтани дастлабки ишлаш бўйича қўлланма Китобининг 1.4-банди, шунингдек "Бухоро-102" пахта толаси 5 тип сифатида сотилганлиги ҳақидаги 2022 йил 2 март ва 18 апрелдаги ҳисоб варақ фактураларни асос сифатида тақдим этиб, даъвогарнинг даъво талаблари асоссиз эканлигини ҳамда даъво муддати ҳам ўтганлигини билдириб, бу ҳақда ариза тақдим этиб, даъвони қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд, ишдаги мавжуд ҳужжатларни ўрганиб, тарафлар вакилларининг тушунтиришини тинглаб, қуйидагиларга кўра даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Мазкур ҳолатлар тарафлар ўртасидаги муносабатлар контрактация шартномаси юзасидан келиб чиққан.

ФКнинг 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга – тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2021 йилда "Пахта хом ашёси ва уруғлик пахта етиштириб топшириш бўйича" контрактация шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.2-бандига асосан, даъвогар 2021 йилнинг бизнес режасига асосан "Бухора-102" навли пахта хом ашёсини OzRST-615:2008 пахта "Техникавий шартлар"идан келиб чиқиб жавобгарга етказиб бериш, жавобгар ушбу маҳсулотни қабул қилиш ҳамда муайян нарх бўйича келишилган муддат ва тартибда ҳисоб-китобни амалга ошириш мажбуриятини олишган.

Шартнома шартига кўра, жавобгар томонидан "Бухоро-102" селекцион навдаги пахта хом ашёси топширилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 04.03.2021 йилдаги 121-сонли "Мавжуд ер майдонларидан самарали фойдаланиш ва хосили учун қишлоқ хўжалиги экинларини жойлаштириш тўғрисида"ги Қарори 1-банди 9-хатбошига кўра, 2021 йилда кутилаётган минимал нархларга нисбатан рағбатлантирувчи коэффициент жорий этиладиган ғўзанинг селекцион навлари 8-иловага мувофиқ тасдиқланган бўлиб, унга кўра ғўзанинг "Бухоро-6", "Бухоро-8", "С-6524", "Наманган-77" ва "Бухоро-102" селекцион навлари учун рағбатлантирувчи белгиланган нархга нисбатан 1,15 минимал коэффициент тўланиши назарда тутилган.

Мазкур қарор ижроси юзасидан шу мазмунда 2021 йил 9 мартда 153сонли Наманган вилоят ҳокимининг, 2021 йил 12 мартда 132-сонли Тўрақўрғон туман ҳокимининг қарорлари қабул қилинган.

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг 2021 йил 2 ноябрдаги №02/024-4454-сонли алоқа хатида 2021 йил ҳосилидан пахта хом ашёси еткаиб бериш бўйича пахта-тўқимачилик кластерлари ва фермер хўжаликлари ўртасида тузилган шартномаларни белгиланган минимал нархларга мувофиқлаштирилиши ҳамда фермер хўжаликлари томонидан топширилган юқори ёки паст навли пахта хом ашёси учун

хисоб китобларда базавий нарх сифатида қўлланилиши тавсия этилиши маълум қилинган.

Бироқ, жавобгар томонидан топширилган "Бухоро-102" селекцион навлари учун белгиланган минимал нархга нисбатан 1,15 рағбатлантирувчи коэффицент, яъни 195.766.493 сўм тўлаб берилмаган.

Шунингдек, даъвогар даъво талабида топширилган пахта хом ашёси учун шартноманинг 4.2-бандида назарда тутилган 1 кг пахта хом ашёси учун 6512 сўм нархда эмас балки 6420 сўм нархда хисоб-китоб қилингани, шартномада юқори ёки паст навли пахта хом ашёсига қайси тарифлар асосида тўлаш бўйича келишув ёки қўшимча келишув бўлмаганлиги, Пахта селекцияси. уруғчилик ва агротехнологиялари илмий тадкикот институти Бухоро илмий тажриба станцияси директори ва Нам муаллифи С.Махмудовнинг 06.03.2024 йилдаги 03/1-248-сонли алоқа хатида "Бухоро-102" селекция пахта нави 4типга мансублиги кўрсатилгани, лекин топширилган пахта хом ашёсига 5тип учун белгиланган 6420 сўм нархда хисоб-китоб қилингани оқибатида даъвогар 17.645.620 сўм зарар кўраётганлигини асос қилиб, жавобгардан 17.645.620 сўм шартнома нархидаги тафовут суммасини ундиришни сўраган.

ФКнинг 150-моддасига мувофиқ, умумий даъво муддати - уч йил.

ФКнинг 153-моддасига кўра, даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланади.

Қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлади.

Мазкур ҳолатда, даъвогарнинг жавобгардан 2021 йил ҳосили учун жавобгар томонидан топширилган "Бухоро-102" селекцион навлари учун белгиланган минимал нархга нисбатан 1,15 рағбатлантирувчи коэффицент, яъни 195.766.493 сўм ҳамда 17.645.620 сўм шартнома нархидаги тафовут суммасини ундириш талабларини даъво муддати ўтган. Тарафлар ўртасида мазкур ҳарзни тан олинганлигини тасдиҳловчи далиллар мавжуд эмас ҳамда ушбу талаб юзасидан даъво муддати даврида даъво ҳўзғатилмаган.

Шу боис, суд жавобгарнинг даъво муддатини қўллаш тўғрисидаги илтимосномасини инобатга олиб, даъвонинг жавобгардан 2021 йил хосили учун жавобгар томонидан топширилган "Бухоро-102" селекцион навлари учун белгиланган минимал нархга нисбатан 1,15 рағбатлантирувчи коэффицент, яъни 195.766.493 сўм ҳамда 17.645.620 сўм шартнома нархидаги тафовут суммасини ундириш талабларига ҳамда мазкур қарздорликлар юзасидан жарима ундириш талабига ҳам даъво муддатини қўллашни ва ушбу талабларни қаноатлантиришни рад этишни лозим деб хисоблайди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, суд даъвогарнинг даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

«Давлат божи тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 5-моддасининг 2-бандига кўра, ишларни иқтисодий судларда кўриб чиқилиши юзасидан давлат божи ундирилиши, ИПК 118-моддасининг биринчи қисмида суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши белгиланган.

Шу асосда ишни судда кўриб чиқиш натижалари бўйича қаноатлантириш рад этилган талаблар бўйича 4.908.478,6 сўм давлат божи ва 37.500 сўм почта хатажатлари даъвогардан ундирилиши лозим.

Ушбу ҳолатда Қонун 9-моддаси 18-бандида Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари — фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан давлат божи тўлашдан озод қилингани боис суд даъвогардан ундирмасликни, суд-почта ҳаражатлари тўланганлигини инобатга олишни лозим топади.

Бинобарин, суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 128, 165, 176, 177-моддаларини қўллаб,

ҚАРОР ҚИЛДИ:

«Бекобод Илғори» фермер хўжалиги манфаатида Тўрақўрғон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг келтирган даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарори устидан у ҳабул ҳилинган кундан эътиборан бир ой ичида апелляция ёки ҳонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида Наманган вилоят судининг Иҳтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ишни биринчи инстанция судида кўрган суд орҳали шикоят ҳилиниши (прокурор протест келтириши) мумкин.

Раислик қилувчи

А. Шокиров

